

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Т. П. Плішка

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, фінансів та кредиту
Хмельницького університету управління та права

УДК 331 (477)

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена проблемам інноваційно-інвестиційних процесів в Україні. Досліджені основи цих процесів, проведений аналіз інвестування та інноваційної діяльності, запропоновано шляхи активізації інноваційно-інвестиційних процесів в Україні.

Статья посвящена проблемам инновационно-инвестиционных процессов в Украине. Исследованы основы этих процессов, проведен анализ инвестирования и инновационной деятельности, предложено пути активизации инновационно-инвестиционных процессов в Украине.

The article deals with the problem of innovation and investments processes in the Ukraine. There processes base has been analysis investments of innovation activity, ways of activization of innovation and investments processes in the Ukraine have been proposed.

Розвиток інноваційно-інвестиційних процесів в Україні є найважливішим засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень в економіці, він дозволить розв'язати проблеми світової економічної кризи у вигляді реструктуризації і модернізації, формування майбутніх секторів зростання в економіці.

Державне сприяння розвитку інноваційно-інвестиційних процесів досліджували: Л. К. Безчасний, С. Брю, М. П. Войнаренко, Т. В. Майорова, К. Макконел, С. І. Мельник, А. В. Мерзляк, А. С. Музиченко, О. М. Підхомний, К. О. Семенов, І. Г. Яремчук та інші.

Проте незважаючи на досягнення в цій сфері, недостатнім є висвітлення актуальних завдань розвитку інноваційно-інвестиційних процесів в умовах світової економічної кризи, що і є завданням цієї статті.

Світова економічна криза внесла корективи в розвиток економічної сфери. Дефіцит фінансових ресурсів та скорочення виробництва призводять до негативних наслідків. Тому потрібно їх подолати і відновити економічне зростання. Причому якісне зростання може бути забезпечене тільки за допомогою інноваційно-інвестиційних процесів та формування в країні національної інноваційно-інвестиційної системи, спроможної генерувати і реалізувати новітні технології та найсучасніші наукові знання.

© Плішка Т. П., 2010.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну, на 01.01.2010 р. склав 40 026,8 млн. дол., що на 12,4 % більше обсягів інвестицій на початок 2009 р. — 35 616,4 млн. дол., та в розрахунку на одну особу становив 872,6 дол. Серед регіонів України найбільше інвестицій було у м. Київ, Дніпропетровську, Донецьку, Київську, Харківську області. В Хмельницьку область поступило прямих іноземних інвестицій на 01.01.2010 р. — 219,7 млн. дол., що на 60 % більше обсягів інвестицій на початок минулого року — 137,3 млн. дол. Однак в цілому рівень інвестування є недостатнім.

Приріст іноземного капіталу за звітний рік спостерігався в фінансовій діяльності, торгівлі, ремонті автомобілів, побутових виробів та предметів особистого внеску, операціях з нерухомим майном, орендою, на підприємствах промисловості, переважно переробної. Серед галузей переробної промисловості найбільше зросли обсяги прямих іноземних інвестицій у хімічну і нафтохімічну промисловість та у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів. Інвестиції надійшли зі 125 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає понад 81 % загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Сполучене Королівство Великої Британії, Франція, Сполучені Штати Америки, Віргінські острови та Швеція.

На жаль, частка інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств становить в Україні 13,0 %, Чернівецькій області — 16,9 %, Вінницькій — 16,2 %, Тернопільській — 16,1 %, Рівненській — 11,8 %, Житомирській — 11,4 %. Водночас в Хмельницькій області цей показник становить біля 4 %, що є найнижчим показником серед регіонів України. З числа інноваційно активних підприємств 63 % реалізували інноваційну продукцію, 68,8 % — витрачали кошти на впровадження інновацій як нових для підприємства, так і нових для ринку (виконували дослідження і розробки, здійснювали придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, інших зовнішніх знань тощо), 93,8 % — впроваджували інновації. Основним джерелом фінансування інновацій, як і в попередні роки, залишаються власні кошти підприємств. Фінансування інноваційних робіт з державного та місцевих бюджетів майже не проводилось.

Все це вимагає значного збільшення надходження інвестиційних ресурсів в економіку країни, причому як зовнішніх, так і внутрішніх. Навіть при значному звуженні світових фінансових потоків і зменшенні прибутків вітчизняних підприємств зберігаються можливості для розширення інвестицій. Таке розширення, крім вже традиційної і вкрай потрібної роботи щодо поліпшення інвестиційного клімату в державі, вимагає освоєння нових механізмів і підходів в інвестиційній сфері, створення системи заохочення інвестиційних вкладень.

Серед таких механізмів можна виділити запровадження системи надання товарних кредитів під гарантії урядів-партнерів. У разі запровадження ця система дозволить підтримати експорт вітчизняної продукції, наповнити ринок новим фінансовим інструментом, сприятиме освоєнню нових перспективних ринків. Значний потенціал для використання системи товарних кредитів є у вітчизняному машинобудуванні, зокрема транспортному, в будівництві та інших сферах.

Іншим механізмом, що здатен суттєво поповнити інвестиційні ресурси, є конвертація зовнішніх зобов'язань України в реалізацію перспективних інфраструктурних проектів. Зараз є зацікавленість іноземних інвесторів у вкладенні інвестицій у вітчизняну систему енергозбереження, розвиток транзитного потенціалу країни. Цілком прогнозованим є збільшення зацікавленості зовнішніх кредиторів у збереженні своєї інвестиційної присутності в Україні з набуттям нею статусу країни-спостерігача Шанхайської організації співробітництва, яка зараз реалізує низку проектів створення і розширення євразійських транспортних коридорів.

Така конвертація дозволить зменшити тиск зовнішніх запозичень на вітчизняну економіку, запобігти різкому скороченню золотовалютних запасів, зберегти стійку платоспроможність держави.

Для розширення внутрішнього і зовнішнього інвестування доцільно створити в Україні спеціалізований банк інноваційно-інвестиційного розвитку, спроможний

фінансувати масштабні перспективні інвестиційні проекти. Для цього важливо задіяти всі можливі внутрішні та зовнішні ресурси, включаючи кошти державного і місцевих бюджетів, приватних інвесторів, наявну банківську мережу, особливо рекапіталізовані банки.

З іншого боку, розширення внутрішніх інвестицій можливе через випуск цільових облігацій, продаж яких дозволить залучити кошти населення, що знаходяться поза банківським обігом.

Реалізація цього потребує належного державного підкріплення. Зокрема, система надання товарних кредитів стане можливою у разі врахування відповідної програми у Державному бюджеті України, крім того, зацікавленість іноземних та вітчизняних інвесторів у розширенні інвестування пов'язана із наданням податкових, митних та інших преференцій.

Важливим є також створення системи підтримки венчурного інвестування в Україні. Нові можливості для цього відкриває співробітництво з ЄС у рамках проекту "Розробка фінансових схем та інфраструктури для підтримки інновацій в Україні". Зокрема, зазначений проект передбачає сприяння створенню фонду венчурного капіталу для інноваційного сектора і двох пілотних фондів гарантування позик для інноваційних проектів в регіонах.

Серед інших напрямків особливої уваги потребує реальне наповнення інших елементів інфраструктури інвестиційної й інноваційної сфери. Потрібно створення базових центрів передачі технологій, демонстраційних центрів з пріоритетів науково-технічної та наукової діяльності за участю регіональних центрів інноваційного розвитку Державного агентства України з інвестицій та інновацій, створення спеціалізованого науково-дослідного центру інноваційного розвитку, бізнес-інкубаторів, науково-виробничих інвестиційно-інноваційних комплексів, зокрема у вищих навчальних закладах, бізнес-парків, технологічних інкубаторів, фондів підтримки інноваційного підприємництва в рамках Державної цільової економічної програми "Створення в Україні інноваційної інфраструктури" на 2009–2013 роки.

З набранням чинності Закону України "Про наукові парки" передбачається відновлення роботи щодо створення наукових парків за кожним із законодавчо визначених пріоритетів інноваційної діяльності як одного з реальних механізмів реалізації таких пріоритетів. Продовжується також робота щодо започаткування діяльності національних інноваційних кластерів.

Сьогодні все більшого значення набуває посилення координації діяльності органів виконавчої влади в інвестиційній та інноваційній сферах. За рахунок такої координації більш реальним є створення і запровадження ефективних механізмів нарощування інвестиційної й інноваційної активності в державі, раціональне і більш продуктивне використання інвестиційних ресурсів, їх концентрація на стратегічних напрямках тощо.

Одним з елементів такої координації є створення спеціального міжвідомчого дорадчого органу при Кабінеті Міністрів України з питань інвестицій та інноваційного розвитку, який би опікувався, зокрема, підготовкою пропозицій щодо формування цілісної державної інвестиційної й інноваційної політики, розробленням механізмів її реалізації, в т.ч. щодо державної фінансової підтримки найважливіших інвестиційних та інноваційних проектів тощо.

Відповідної координації потребує і робота щодо формування та виконання державних цільових програм, що містять інвестиційну й інноваційну складові. В умовах нестачі фінансових ресурсів тим самим можна уникнути дублювання у реалізації подібних проектів, досягти оптимальної концентрації коштів на пріоритетних напрямках, задіяти комплексний ефект від виконання зазначених програм, забезпечити дієвий контроль за ефективним використанням інвестиційних ресурсів.

Скоординованій діяльності сприятиме і створення уніфікованої бази даних про структури, що займаються інвестиційною й інноваційною діяльністю: міністерств, відомств, органів місцевого самоврядування, стратегічних підприємств, інвестиційних, банківських та інших фінансово-кредитних установ.

Важливою ланкою успішної взаємодії стане запровадження спрощеного механізму здійснення експертизи інвестиційних й інноваційних проектів і програм у режимі “єдиного вікна”, через який можливе усунення дублювання у роботі різних відомств. Це дозволить забезпечити прозорість процесу, а також значно скоротити термін проходження цих проектів та програм.

З іншого боку, для підвищення інвестиційної привабливості проектів та програм потрібно підвищити вимоги до поданих на експертизу пропозицій в частині наявності в них міжнародних патентів. Наявність таких патентів значно посилить інтерес потенційних інвесторів щодо участі в реалізації проектів і зменшить час пошуку потенційних інвесторів.

Успішна реалізація планів щодо збільшення обсягів надходження інвестиційних ресурсів потребує розширення міжнародного співробітництва в інвестиційній сфері. Серед першочергових пріоритетів — налагодження прямої співпраці з урядовими структурами зарубіжних країн, що опікуються питаннями інвестицій, розширення використання можливостей дипломатичних установ і торгово-економічних місій України за кордоном, а також відповідних представництв іноземних держав в Україні. Така співпраця можлива в рамках укладання відповідних угод про співробітництво, що значно скоротить шлях обміну інформацією і налагодження прямих зв'язків між інвесторами і підприємствами — споживачами інвестицій.

Практичне виконання цих завдань потрібно здійснювати з широким залученням громадськості: обговоренням проектів з представниками громадських організацій, налагодженням постійного діалогу з усіма зацікавленими сторонами.

Таким чином, виконання зазначених актуальних завдань на нинішньому етапі розвитку країни забезпечить зростання надходження інвестицій в економіку країни та прискорення інноваційного розвитку.

Список використаних джерел

1. *Войнаренко, М. П.* Формування інноваційно-інвестиційної політики регіонів України на засадах кластерних технологій [Текст] / М. П. Войнаренко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. — 2008. — № 3. — Т. 1. — С. 263–267.
2. *Майорова, Т. В.* Інвестиційна діяльність [Текст] : [навч. посіб.] / Т. В. Майорова. — К. : Центр навчальної літератури, 2004. — 376 с.
3. *Мельник, С. І.* Формування і розвиток інноваційного підприємництва в Україні [Текст] / С. І. Мельник // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. — 2009. — № 6. — Т. 1. — С. 32–38.
4. *Мерзляк, А. В.* Механізми державного управління іноземними інвестиціями: регіональний аспект [Текст] / А. В. Мерзляк. — К. : Вид-во УАДУ, 2002. — 300 с.
5. *Музиченко, А. С.* Інвестиційна діяльність в Україні [Текст] : [навч. посіб.] / А. С. Музиченко. — К. : Кондор, 2005. — 406 с.
6. *Підхромний, О. М.* Управління інвестиційними процесами на фінансових ринках [Текст] : [навч. посіб.] / О. М. Підхромний. — К. : Кондор, 2003. — 184 с.
7. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2008 рік [Текст]. — Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2009. — 442 с.

*Рекомендовано до друку кафедрою менеджменту, фінансів та кредиту
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 9 від 27 травня 2010 року)*

Надійшла до редакції 01.06.2010

